

آپدیت ۱۴۰۵

بررسی خطبه خط کتاب

نکات مهم و تله‌های تستی

خلاصه

حقوق محیط زیست

ناشر: انتشارات دانشگاه پیام نور (مجتبی انصاریان)

منبع اصلی دانشجویان: دانشگاه پیام نور

مناسب برای رشته‌های //
حقوق و سایر رشته‌های مرتبط پیام نور

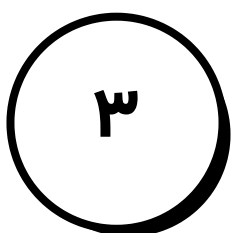
نویسنده جزوه //
تیم تالیف بژیک

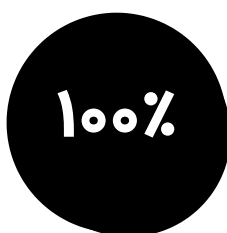
نوع فایل //
خلاصه میکرو طبقه‌بندی شده

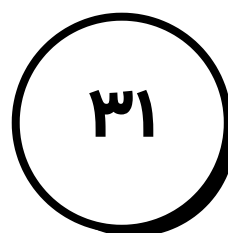
کیفیت //
تضمین ۱۰۰٪ مطالب

ساعت مطالعه

پوشش نکات

صفحه مفید

فصل اول: مبانی، تاریخچه، تعاریف و منابع حقوق محیط زیست

مبانی نظری حقوق محیط زیست

- ✓ درک کامل مبانی حقوق محیط زیست نیازمند رجوع به ریشه‌های فکری، نظری و فلسفی آن است که بر دو پایه اصلی «حقوق بشر» و «ارزش ذاتی محیط زیست» استوار است.
- ✓ ارزش ذاتی محیط زیست بدین معناست که محیط زیست یک موجود زنده و پویا بوده و صرفاً بستری ابزاری برای بهره‌برداری انسان نیست، بنابراین تمامی جانداران و زیست‌بوم‌ها دارای ارزش هستند.
- ✓ نظریه گایا (Gaia) کل زیست‌کره را به‌عنوان یک نظام (سیستم) شبه‌زنده و ابرسازواره (Superorganism) به نام اقلیم تلقی می‌کند که نسل بشر تنها بخشی از آن را تشکیل می‌دهد.
- ✓ دیدگاه اکوفمینیسم (Ecofeminism) معتقد است بشر در طول تاریخ رفتاری ظالمانه با زنان و طبیعت داشته و دستکاری یا تغییر در نظم طبیعی زمین را اکیداً مردود می‌داند.
- ✓ حقوق بشر واجد ویژگی جامعیت (جهان‌شمولی) بوده و به عنوان حقوقی ذاتی تعریف می‌شود که حیات شرافتمندانه انسان در گستره جهانی بدون برخورداری از محیط زیست سالم و پایدار امکان‌پذیر نیست.
- ✓ حفظ کرامت انسانی (Human Dignity) ایجاب می‌کند که تمامی اشخاص صرف‌نظر از نژاد، رنگ، جنسیت، عقیده، زبان یا پایگاه اجتماعی از حقوق و آزادی‌های محیط‌زیستی بهره‌مند شوند.

نسل اول حقوق بشر

- ✓ حقوق نسل اول ناشی از تفکر بوده و بر آزادی‌های فردی و عدم مداخله مستقیم دولت در حریم خصوصی انسان‌ها تأکید دارد.
- ✓ مصادیق اصلی این نسل شامل حق حیات، حق آزادی (آزادی از و آزادی در)، حقوق مذهبی، حقوق قضایی و آزادی رفت‌وآمد است که تنها نقش دولت را برداشته شدن موانع اجرای آن‌ها می‌داند.

نسل دوم حقوق بشر

- ✓ حقوق نسل دوم به حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی نظیر حق کار و حق آموزش اشاره دارد.
- ✓ برخلاف نسل اول، نسل دوم حقوق بشر علاوه بر نبود مانع، ایجاد زیرساخت‌ها، امکانات و لوازم عملی را از سوی دولت‌ها انتظار دارد.

نسل سوم حقوق بشر

- ✓ حقوق نسل سوم به عنوان حقوق همبستگی شناخته می‌شود که معطوف به نیازهای جمعی، بین‌المللی و جهانی همگان است.
- ✓ مصادیق عمده نسل سوم شامل حق توسعه، حق صلح، حق برخورداری از محیط زیست سالم، حق تعیین سرنوشت، حق بر میراث مشترک بشریت و حق کمک‌های بشردوستانه است.

✓ حق بر محیط‌زیست جنبه بین‌نسلی داشته و متعلق به هر سه نسل حقوق بشر است؛ این حق شامل برخورداری از هوای پاک، آب آشامیدنی سالم و حفظ تنوع زیستی است.

حق برخورداری از محیط‌زیست سالم از محورهای اصلی توسعه پایدار و از برجسته‌ترین مصادیق حقوق همبستگی (نسل سوم حقوق بشر) است که خصلتی بین‌نسلی دارد و تمامی انسان‌ها در گستره جهانی حق بهره‌مندی از آن را دارا هستند.

تاریخچه حقوق محیط‌زیست

تاریخچه حقوق محیط‌زیست در جهان

✓ اگرچه توجه به محیط‌زیست ریشه در دوران باستان دارد، اما وقوع مخاصمات مسلحانه و تخریب‌های صنعتی گسترده موجب شکل‌گیری قواعد بین‌المللی گردید:

● دوران باستان (حکومت آشوکا در هند): وضع قواعد و مقررات حمایتی در رابطه با حفظ حیوانات وحشی و محیط زیست (Asoka).

● نیمه دوم قرن هجدهم: تدوین معاهدات دوجانبه اولیه میان دولت‌ها عمدتاً در زمینه ماهیگیری و منابع جاندار دریایی.

● اوایل قرن بیستم: گسترش دامنه معاهدات به سمت حفاظت از حیات وحش و گونه‌های گیاهی و جانوری نادر و در حال انقراض.

● سال ۱۹۰۲ میلادی (۱۲۸۱ شمسی): تصویب نخستین عهدنامه بین‌المللی با عنوان «عهدنامه حفاظت از پرندگان مفید برای کشاورزی» در پاریس و معاهده درباره حفاظت از فوک‌ها.

● سال ۱۹۳۳ میلادی: تصویب عهدنامه بین‌المللی راجع به حفاظت از فلور و فون (Fauna & Flora).

● سال ۱۹۶۷ میلادی: وقوع حادثه نفت‌کش تورکانین (Torrey Canyon) و نشت ۳۰ هزار تن نفت به دریا که زمینه تحول در قوانین مسئولیت آلودگی دریایی را فراهم آورد.

● سال ۱۹۶۸ میلادی: تصویب عهدنامه آفریقایی حفاظت از محیط‌زیست و منابع طبیعی و پیشنهاد مجمع عمومی سازمان ملل برای برگزاری کنفرانس جهانی استکهلم.

● سال ۱۹۶۹ میلادی: تصویب «عهدنامه مسئولیت مدنی برای خسارت‌های ناشی از آلودگی نفتی» در بروکسل.

● سال ۱۹۷۱ میلادی: تصویب «کنوانسیون رامسر» جهت کنترل آلودگی و حفاظت از تالاب‌های زیستگاه پرندگان آبی.

● سال ۱۹۷۲ میلادی: برگزاری گردهمایی استکهلم (نخستین نقطه عطف تدوین حقوق بین‌الملل محیط‌زیست) و تأسیس برنامه محیط‌زیست سازمان ملل متحد (UNEP) و صدور اعلامیه آبشارهای اروپا توسط یونسکو (European Water Charter).

سال ۱۹۸۲ میلادی: تصویب «منشور جهانی طبیعت» (World Charter of Nature) توسط مجمع عمومی سازمان ملل متحد به عنوان یک سند غیرالزام‌آور اما هدایت‌گر.

سال ۱۹۹۲ میلادی: برگزاری اجلاس عالی زمین در ریودوژانیرو (UNCED)، تصویب کنوانسیون‌های اقلیمی و سند «دستورکار ۲۱» (Agenda 21).

سال ۱۹۹۷ میلادی: امضای «پروتکل کیوتو» در ژاپن جهت کاهش الزام‌آور گازهای گلخانه‌ای توسط کشورهای توسعه‌یافته.

سال ۲۰۱۲ میلادی: برگزاری کنفرانس ریو+۲۰ با عنوان «آینده‌ای که ما می‌خواهیم» با محوریت توسعه پایدار و اقتصاد سبز.

سال ۲۰۱۵ میلادی: تصویب «پیمان اقلیمی پاریس» در چهارچوب عهدنامه تغییرات اقلیمی سازمان ملل جهت کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای.

سال ۲۰۱۸ میلادی: برگزاری گردهمایی تغییرات اقلیمی در لهستان جهت تدوین دستورالعمل‌های اجرایی توافقنامه پاریس.

تاریخچه حقوق محیط‌زیست در ایران

دوران باستان و فرهنگ اسلامی/ایرانی: وجود دغدغه‌ها و باورهای دیرینه در دیباچه ایرانیان باستان در منع آلوده‌سازی آب، خاک و عناصر طبیعی.

۱۳۳۵/۱۲/۰۴: تشکیل نخستین دستگاه مستقل با عنوان «کانون شکار ایران» جهت حفظ نسل شکار و نظارت بر اجرای مقررات.

سال ۱۳۴۶: تصویب قانون شکار و صید و جایگزینی «سازمان شکاربانی و نظارت بر صید» به جای کانون شکار.

سال ۱۳۵۰: ارتقای ساختاری سازمان به «سازمان حفاظت محیط‌زیست» و تشکیل «شورای عالی حفاظت محیط‌زیست».

۱۳۵۳/۰۳/۲۸: تصویب «قانون حفاظت و بهسازی محیط‌زیست» در ۲۱ ماده که شالوده اصلی قوانین حمایتی محیط‌زیست در ایران است.

شهریور ۱۳۵۹: وقوع جنگ تحمیلی و آسیب‌های گسترده محیط‌زیستی در اثر حملات موشکی، تخریب منابع طبیعی و آلودگی‌های نفتی و شیمیایی.

سال ۱۳۷۱: تصویب «آیین‌نامه بهداشت محیط» جهت کنترل آلودگی‌های آب، هوا، خاک و مواد آلاینده.

سال ۲۰۰۶ (۱۳۸۵): کسب رتبه ۱۱۷ در دسترسی به آب سالم و رتبه ۴۵ در تنوع زیستی بر اساس شاخص جهانی عملکرد محیط‌زیست (EPI).

سال ۲۰۲۰: کسب رتبه ۶۷ در میان ۱۸۰ کشور جهان طبق ارزیابی شاخص عملکرد محیط‌زیست (EPI).

